

Zamanın Görünen Yüzü; Saatler

Sergi 12 Mart – 28 Haziran 2009

Yer ; Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi

Yapı Kredi Vedat Nedim Tör Müzesi'nin yeni sergisi etnografya ve teknoloji dizilerinin bir devamı olarak tasarlanan Saatler konusu nesnel ve soyut anlamda ele alınarak sunulacaktır.

Türkiye'nin önemli müzelerinden ve özel koleksiyonculardan ödünç alınarak kurgulanan sergi; insanoğlunun zamanı kısa dilimler halinde ölçmeye başladığı, günün güneşe göre saat dilimlerine ayrılmasını sağlayan matematiksel sistemi ve bunu hesaplayan objeyi bulduğundan itibaren 1950'li yıllara kadar gelen bir tarih süreci izleyecektir.

Bu tarihi süreç içinde saat kavramı somut objelerle işlevsel ve mekanik kurgusuna göre gruplandırılması yapılacak, örneğin güneş saati, kum saati, silindirik saatler, kule saatleri, gemici saatleri, camii ve meydan saatleri ... gibi objeler işlevselliği, teknikleri yapıldığı dönemin tarihi atmosferi , öncesi ve sonrası metinler halinde anlatılarak sergilenecektir.

İslam ülkelerinde 5 vakit namaz ve ezan nedeniyle zamanın doğru olarak hesaplanması ayarlanması ve ezan ile duyurulması , dini ve sosyal yaşamın bu zaman dilimlerine göre ayarlanması nedeniyle saatin dinsel yönü vardır. İstanbul' da ve Anadolu da büyük camilerin yanında namaz ve ezan vakitlerini ayarlamak için “muvakkithane” ler (vakit ayarlanan yer) yapılmıştır, burada vakti ayarlayan görevli “muvakkit” matematik kafası iyi çalışan, bir mühendis kadar güneşin duruşuna göre saat dilimini ayar eden hesaplaması güçlü birisidir. Ayrıca güneşe, aya ve diğer tabiat olaylarına göre zamanı ayarlayan ve sarayda görevli kişilere de müneccimbaşı deniliyordu, müneccimbashılar Hükümdara ve üst düzey devlet görevlilerine bu ayarlamalara göre saati, hava durumunu diğer tabiat olaylarını haber veriyordu.

Muvakkitler ve müneccimbashılar aynı zamanda çok iyi saat ustaları idiler, çok ince hesaplar ve ayarlamalar onları tevekkül sabır sahibi yapıp bir saati en hassas nasıl yapılabilirse sabırlarını deniyorlardı adeta inzivaya çekiliyordu. O dönemlerde motor ve elektronik olmadığı için saatin her bir parçasını kendisi tasarlayıp kendisi tornada yapıyorlardı. Bu yüzden saatçi ustaları tasavvufa daha yatkındılar.

Sergi kurgusunun içinde koleksiyonlarda bulunan eski Türk ustalarının yaptığı ve günümüze çok az örneği gelen, naif, atölye, usta yapımı çok nadir bulunan saatler mütevacî bir şekilde iz bırakmadan yitip giden ustaları ile anılacaktır.

Musata Şemi, Mehmet Şükrü, Ahmet Eflaki Dede, Derviş Yahya ve Şeyh Dede gibi Türk ustaları ve yaptığı saatler Dolmabahçe Sarayı Saat uzamanı Şule Gürbüz ile ustası Recep Gürgen tarafından anlatılarak günümüze kalan saatler konusunda değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Serginin objelerin dışında bir de kavramsal yönü vardır, ünlü yazarların ve düşünürlerin saat ve zaman konusunda artık bir ikon haline gelmiş yazıları ve düşünceleri serginin küratörü ve editörü tarafından arşivler taranarak keyifle okunacak duvar yazıları şeklinde yer alacaktır.

Sergide ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün saatinin yanı sıra ülkemizin artık tarihe geçmiş ünlü sanayici ve iş adamlarının “vakit nakittir” deyiminden yola çıkarak saatlerinin sergilenmesi düşünülmektedir. Bu alanda Kemal Atatürk'ün saati, Vehbi Koç ve Sakıp Sabancı'nın saatleri de sergiye başka bir boyut katacaktır.

Dolmabahçe Sarayı, Topkapı Sarayı, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, İstanbul Deniz Müzesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü İstanbul Bölge Müdürlüğüne bağlı Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzesi , Kandilli Rasathanesi, İstanbul Büyük Kulup Müzesi, Sadberk Hanım Müzesi, Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, Türkiye Denizcilik İşletmeler, A.Ş. Müzesi, Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi, Berna Bayındır, Mehmet Akgül, Efe-EgeUygur Koleksiyonu, Antikacı Ender Bey, Burhan Coşkunerler, Mehdi Kambroz, Mehmet Pir, Ümit Balcısoy, Karaca Taşkent, Yaşar Yeğen, Zerrin Gürdal, Naim Arnas, Mihrinur Aytan, Recep Gürgen Koeksiyonları Sabancı Ün. Sakıp Sabancı Müzesi, Dolmabahçe Sarayı'nın son müneccimbaşısı Hüseyin Hilmi Bey'in fotoğrafları ve yaptığı saatler torunu Şara Sayın Zeynep Sayın ve Ülker Sayın tarafından sergiye verilmiştir.

Küratörlüğü ve hazırlık çalışmaları Şennur Şentürk ve Nihat Tekdemir tarafından yürütülmekte olup Serginin danışmanlığını Şule Gürbüz yapmaktadır. Saatler günümüzde artık tek kalan usta Recep Gürgen tarafından sergiye hazırlanmıştır.